

บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างสันติสุขโดยพุทธสันติวิธี : กรณีชุมชนบ้าน
ห้วยน้ำขาว ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

The Roles of Buddhist Monks in Building up the Peace by Buddhist
Peaceful Means: A Case of Banhuaynamkhao Community, Bankao,
Maung District, Kanchanaburi Province

พระมหานัททกฤต ทีปังกรโร (ปทุมมารัชเชษณ์)

Phramaha Nuttakrit Dipamkaro (Pathummaratchepun)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Roj_19169@windowsslive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างสันติสุขในชุมชน โดยพุทธสันติวิธี และ 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์กับการสร้างสันติสุขในชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาความขัดแย้งชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีพบว่า ชาวชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวมีปัญหา 3 ด้าน คือ (1) ปัญหาความหลากหลายกันทางวัฒนธรรม (2) ปัญหาความขัดแย้งกันตามความคิด และ (3) ปัญหาการขาดความสามัคคีจากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวกได้แก่ชาวชุมชนพยายามสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาในชุมชนของตนเอง ผลกระทบทางลบคือการทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลง วิธีการแก้ปัญหาที่ผ่านมาพระสงฆ์ในบ้านห้วยน้ำขาวได้ชักนำให้ชาวบ้านห้วยน้ำขาวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา

2) พระสงฆ์นำหลัก “พุทธสันติวิธี” มาประยุกต์ใช้ในการทำให้ชาวชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับทางวัด การจัดการประชุมหมู่บ้านเพื่อให้ชาวชุมชนได้มีการเจรจาและมีประชุมด้วยการมีคนกลางไกล่เกลี่ยและในท้ายที่สุดใช้การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางศาสนา และพระสงฆ์ได้นำหลักสาราณียธรรม และหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เป็นหัวใจหลักในการปรับทัศนคติของชาวบ้านเพื่อนำไปสู่ความสามัคคีให้เกิดในชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์; การสร้างสันติสุข; พุทธสันติวิธี

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the conceptual ideas and theories related to the roles of Buddhist monks to build peace in a community by Buddhist peaceful means; and (3) to analyze the roles of Buddhist monks to build peace by Buddhist peaceful means in Banhuaynamkhao community, Bankao, Muang district, Kanchanaburi province.

From the studies of the conceptual ideas and the theories related to Buddhist monks to build peace in a community by Buddhist peaceful means, it is found that the theory of a role means behaviors or actions of a person who is in any status that the society designates him or her to perform duties; while the idea of conflict management by Buddhist means defines the meaning of 'Buddhist Peaceful Means' as the means the Buddha and his disciples used for conflict settlement among the monks without any violence which is the means to create happiness for the monks themselves and for the people in the society, in living together.

From studying the situations of conflict problem in Banhuaynamkhao Community, Bankao, Muang District, Kanchanaburi Province, it is found that the people in the community themselves realize their lack of unity, and there is also the context of the past conflict caused by administrative divisions of the government; plus, another case of the difference among groups of ethnic. To build peaceful community by Buddhist peaceful means in the present, such tools, i.e., negotiation between parties, mediation by government agencies, and the principle of participation are used.

From the analysis of the roles of Buddhist monks to build peace in Banhuaynamkhao Community, Bankao, Muang District, Kanchanaburi Province by Buddhist Peaceful Means, it is found that the main problem of the community is the conflict from different thoughts that causes the lack of unity; and the most obvious cause is the varieties of cultures and groups of ethnic with communication problem through the different uses of languages. The basic idea to build peace by the proper Buddhist peaceful means in Banhuaynamkhao Community, Bankao, Muang District, Kanchanaburi Province is Sraniyadhamma, the main principle in adjusting attitudes of the folks for leading to unity; and in analyzing the roles of Buddhist monks to build peace in Banhuaynamkhao Community, it is found that the monks' roles are to study and obtain knowledge, support students by giving scholarships, and to develop permanent structures in the temples continually. The last role of Buddhist monks is to participate with the government's work sectors in arranging joint activities for implementing mutual relationship in the community.

Keywords: The Roles of Buddhist Monks; Building up the Peace; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

สังคมไทยในสภาพปัจจุบันมีความหลากหลายในวิถีชีวิต ชนชาติ และศาสนา ซึ่งประชาชนคนไทยปัจจุบันส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากสังคมที่มีการผสมผสานกันระหว่างชาติพันธุ์ ในต่างยุคต่างสมัยจนแทบจะแยกออกจากกันได้ยาก โดยนำระบบวิถีชีวิตที่กำหนดแบบแผนการประเพณี ปฏิบัติ อันเป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนพวกเดียวกัน ตลอดจนนักวัฒนธรรมในปัจจุบันได้กล่าวถึงวัฒนธรรมในความหมายพลังความคิด วิถีคิด และการสร้างปัญญา เพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้ในการส่งเสริม เสริมสร้าง และพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งตนเองของครอบครัวชุมชนระหว่างชุมชนหรือการประกอบการ โดยกลุ่มหรือองค์กรชุมชน เพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง (Phongphit, 2003) เป็นข้อเท็จจริงของวิถีชีวิต หรือวิถีแห่งการดำรงชีพของกลุ่มชน ซึ่งเป็นองค์รวมของวิถีชีวิต คุณค่า และอุดมการณ์ของสังคมมนุษย์ มีการปรับตัว และเปลี่ยนแปลงกับระบบความสัมพันธ์ทางสังคมและธรรมชาติ ภายใต้ความหลากหลายทางสังคมมนุษย์ และเมื่อสังคมไทยมีประชากรมากกว่า หนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ก็ย่อมเกิดปัญหา อันจะเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงตามมาหากเกินที่จะแก้ปัญหาได้

ชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวเป็นชุมชนหนึ่งที่รับเอาคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตผ่านกระบวนการการหล่อหลอมขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนมีความสุภาพอ่อนโยน โดยมีประเพณี วัฒนธรรมคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยการทำบุญตามจารีตประเพณี การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนในวันสำคัญตลอดถึงการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้วางรากฐานไว้เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน มีบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เป็นจุดเชื่อมโยงและบรรพบุรุษของหมู่บ้านก็ได้อาศัยจุดเชื่อมทางคติความเชื่อจนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ในการปฏิบัติในอดีตจะมีพระเถระที่เป็นที่เคารพของชาวบ้าน (วัดบ้านห้วยน้ำขาว, 2558)

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงมีการริเริ่มรวมกลุ่มชาวบ้านให้หันเข้ามาวัด ใช้ธรรมะและการรวมกลุ่มในการสร้างความสามัคคีในการหล่อหลอมชาวบ้านเพื่อลดระดับของความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการทำงานของภาคประชาชนในด้านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเวียนเทียนในเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา การสร้างถาวรวัตถุ อันมีพระเจดีย์ 2 แผ่นดินไทย-พม่า และการทำบุญตามงานเทศกาล เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการประสานความกลมเกลียวของชุมชนด้วยการมาพบปะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เสริมสร้างความมั่นคงในชุมชน หล่อหลอมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มี ความแตกต่างทางด้านความคิด จนส่งผลให้เกิดความขัดแย้งที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีตชาติพันธุ์ (Ethnicity) คือ กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแบบแผนเดียวกัน รวมถึงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและสัญชาติสอดคล้องกัน สำหรับผู้คนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2537) แต่ละเชื้อชาติก็จะมีวัฒนธรรมและประเพณีที่สวयงามเป็นของตนเอง ซึ่งจัดว่าเป็นสีลันทางชาติพันธุ์ของมนุษย์อย่างหนึ่งและเป็นความมั่งคั่งของสังคมโลกที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย (เสรี ซาเหลา และคณะ, 2545)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ โดยศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยต่าง ๆ หนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา หรือประเด็นที่ต้องการทราบ

ขั้นศึกษาภาคสนาม (Field Work)

การสัมภาษณ์เชิงลึก อย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

ขั้นวิเคราะห์

การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต นำมาหาประเด็นหลัก และข้อสรุป จากนั้นทำการจำแนกข้อมูลตามประเด็นต่างๆ นำข้อมูลมาทำการเปรียบเทียบกัน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเพื่อนำไปตอบปัญหาการวิจัย

ขั้นสรุป

สรุปผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา เพื่อหาข้อสรุป และนำเสนอรายงานผลการวิจัย ในรูปแบบพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของคนในชุมชนบ้านห้วยน้ำขาว

การจัดการปัญหาข้อพิพาทต่างๆ จะต้องอาศัยเครื่องมือในการจัดการปัญหาข้อพิพาทเพื่อระงับหรือยุติปัญหาข้อพิพาทด้วยความยุติธรรมนักสันติวิธีได้คิดค้นหาเครื่องมือเพื่อใช้ในการจัดการปัญหาข้อพิพาทโดยสันติวิธี ประกอบด้วย การเจรจา (Negotiation) การไต่สวน (Inquiry) การสร้างความสมานฉันท์โดยการประนีประนอม (Reconciliation) การประนีประนอม (Compromising) เป็นต้น (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554) ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการปัญหาข้อพิพาทต่างๆได้ โดยใช้ให้เหมาะสมกับบริบทปัญหาข้อพิพาทนั้นๆเมื่อมีเครื่องมือในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดีอยู่แล้วจำเป็นอย่างยิ่งผู้ใช้เครื่องมือจะต้องมีคุณสมบัติหรือมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการใช้เครื่องมือเหล่านั้นด้วย ซึ่งเรียกบุคคลผู้ใช้เครื่องมือเหล่านั้นว่าคนกลางบ้าง ผู้ไกลเกลี่ยบ้างหรือผู้ประนีประนอมบ้าง

หากจะพิจารณาผลกระทบต่อโครงสร้างของชุมชนแล้ว จะเห็นได้ว่า เดิมกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านห้วยน้ำขาวเป็นชนกลุ่มน้อยโดยส่วนมาก แต่เมื่อความเจริญด้านกายภาพเกิดขึ้น มีการสร้างถนนหนทาง ผู้คนอพยพหลังไหลเข้ามาในบริเวณดังกล่าวมากขึ้น โครงสร้างของชุมชนและวิถีชีวิตของผู้คนก็เปลี่ยนไป จากสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งกันตามความคิดของชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวซึ่งมีมาเป็นเวลาช้านาน ทำให้

กิจกรรมของหมู่บ้านขาดการช่วยเหลือทำให้ชุมชนห้วยน้ำขาวกลายเป็นไม่มีความเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามก็เหตุผลเชิงประจักษ์ที่ผู้ใหญ่บ้านทั้งสองหมู่ ให้เหตุผลว่าเป็นเพราะเรื่องภาษาในการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์ของคนกลุ่มน้อย ที่เป็นปัญหา ส่วนผู้ใหญ่ฝ่ายชนกลุ่มน้อยก็มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของภาษาเพราะกลุ่ม พม่า กะเหรี่ยงสามารถสื่อสารกันเข้าใจได้ แต่ก็ไม่สามารถรู้ภาษาของคนมอญ (กอละแมร์, 2558) อีกทั้งยังมีบริบทเกี่ยวกับความขัดแย้งในอดีตอันเกิดมาจากการแบ่งเขตการปกครองของภาครัฐส่งผลให้ชาวบ้านทั้งสองหมู่ ขาดการร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน จากประเด็นปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ผลกระทบทางบวกคือทำให้ชาวชุมชนคิดหาวิธีการที่สร้างสรรค์ในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ส่วนผลกระทบในทางลบนั้นทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลงไปอย่างเห็นได้ชัด (คำรณ เมษาสาลี, 2558) อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ในวัดบ้านห้วยน้ำขาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนับว่ามีบทบาทสำคัญในการชักนำชาวชุมชนให้เกิดความสามัคคีด้วยการนำชาวชุมชนมาร่วมกันทำประโยชน์ฝากไว้กับพระพุทธศาสนา

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างสันติสุขในชุมชน โดยพุทธสันติวิธี

พบว่า ทฤษฎีบทบาท หมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างไร โดยอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น ๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร บทบาทหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของพระสงฆ์คือการศึกษา ไตรสิกขา ที่ถือว่าเป็นหน้าที่ตามพระธรรมวินัย และยังมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมด้วยการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนเพื่อประโยชน์สุขต่อสังคมโดยรวม

แนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธวิธี พุทธสันติวิธีหมายถึงวิธีการที่พระพุทธเจ้าและเหล่าสาวกใช้ในการขจัดความขัดแย้งกันในหมู่สงฆ์ โดยไม่ใช้ความรุนแรงใด ๆ เป็นวิธีการที่ใช้สร้างความสุขในการอยู่ร่วมกันของทั้งหมู่สงฆ์เองและคนในสังคม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554) ประเภทของสันติวิธีนั้น จำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทกล่าวคือ 1) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง เป็นการจัดการความขัดแย้งที่แบ่งเป็นการจัดการกับความขัดแย้งในเชิงปัจเจกและการจัดการกับความขัดแย้งในเชิงสังคม 2) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต เป็นการดำเนินชีวิตอย่างไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน 3) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำสั่งสอนที่มุ่งประโยชน์โดยตรงสำหรับพุทธศาสนิกชน ให้สติปัญญาและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสันติสุขขึ้นในสังคม โดยมีพระสงฆ์ในการทำหน้าที่ เชื่อมสัมพันธ์สภาพที่ดีด้วยพุทธสันติวิธี

3. วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์กับการสร้างสันติสุขในชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวตำบลบ้านเก่า อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยพุทธสันติวิธี พบว่า

พระสงฆ์บ้านห้วยน้ำขาวมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมสันติสุข ด้วยการเข้ามามีบทบาทในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวที่มีความหลายหลายกันทางวัฒนธรรมนำไปสู่ปัญหา

ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมภาษาและปัญหาความแตกแยกกันทางความคิดและสุดท้ายนำไปสู่ปัญหาการขาดความสามัคคีกัน จากการศึกษาพบว่าถึงแม้จะมีความแตกต่างกันด้านชาติพันธุ์ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ทุกคนให้ความศรัทธาในเรื่องเดียวกันคือพระพุทธศาสนา ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาให้กับชุมชนด้วยการนำหลัก “พุทธสันติวิธี” มาประยุกต์ใช้ในการทำให้ชาวชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับทางวัด ด้วยการนำให้ชาวบ้านเริ่มประพาศิตี ทำเพื่อส่วนรวมทำให้ชาวบ้านเกิดความสุขทางใจแล้วส่งผลในการที่จะพัฒนาความสามัคคีอันดี ของชาวชุมชนให้มากขึ้น (โชคชัย เขียดชวย, 2558) และบทบาทพระสงฆ์อีกประการหนึ่งคือการจัดการประชุมหมู่บ้านเพื่อให้ชาวชุมชนได้มีการเจรจาและ มีประชุมด้วยการมีคนกลางไกล่เกลี่ย และในท้ายที่สุดใช้การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางศาสนา และสร้างเจตีย์ที่เป็นศูนย์รวมใจของชุมชน และพระสงฆ์ได้นำหลักสารณียธรรม ที่เป็นหัวใจหลักในการปรับทัศนคติของชาวบ้านเพื่อนำไปสู่ความสามัคคีให้เกิดในชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวได้เป็นอย่างดี และพระสงฆ์ยังนำหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ามาประยุกต์ใช้ในการสร้างความสงบสุข (พระครูวิริยกาญจนารณ, 2558) โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เหนี่ยวนำใจคนทั้งชุมชนให้มีความสามัคคีกันเกิดขึ้นได้

สรุป

ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนบ้านห้วยน้ำขาวมีสาเหตุมาจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ส่งผลให้การเข้าใจกันในเรื่องของการสื่อสารนั้นเป็นประเด็นปัญหาหลัก ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการขาดความสามัคคีของคนในชุมชน ปัญหาการขัดแย้งกันทางความคิด ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นจุดด้อยของคนในชุมชน ส่วนจุดเด่นของคนในชุมชนนี้ก็คือการเลื่อมใส ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนให้เกิดสันติสุขขึ้นได้ ด้วยพุทธสันติวิธี จึงทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวลดน้อยลง ทำให้คนในชุมชนมีความสุขสงบ สุขมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ภาครัฐควรส่งเสริมให้นำหลักพุทธสันติวิธี มาใช้ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อให้สังคมไทยเกิดสันติภาพและความสงบสุข โดยที่ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น
- 2) ควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองในส่วนท้องถิ่น รวมไปถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีความรู้เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง
- 3) สถาบันสงฆ์ควรส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการกับความขัดแย้งให้กับพระสงฆ์และส่งเสริมให้พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในระดับชุมชน ระดับสังคมและไปถึงระดับประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ศึกษาการเปรียบเทียบการจัดการความขัดแย้งด้วยหลักพุทธสันติวิธี กับสันติวิธี ตะวันตก
- 2) ศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธีนำไปสู่สันติสุขและสันติภาพในระดับโลก
- 3) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการบูรณาการพุทธสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาในชุมชนต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กอละแมร์. (2558). ผู้ใหญ่ชนกลุ่มน้อย. *สัมภาษณ์*. 11 กุมภาพันธ์.

คำรณ เมษลาลี. (2558). ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2. *สัมภาษณ์*. 11 กุมภาพันธ์.

ชูพินิจ เกษมณี. (2548). *สังคมไทย กับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

โชคชัย เอียดช่วย. (2558). ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยน้ำขาว. *สัมภาษณ์*. 19 กุมภาพันธ์.

ประเวศ วะสี. (2545). *สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

พระครูวิริยกาญจนารณ์. (2558). รองเจ้าคณะตำบลบ้านเก่า. *สัมภาษณ์*. 19 กุมภาพันธ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 17).

กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง.

กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

พระอธิการสุนทร อาภาธโร (แสงวงมิม). (2556). *บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการลดความขัดแย้งตาม*

แนวทางพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

วัดบ้านห้วยน้ำขาว. (2558) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/wadban>

hwynakhaw/home/prawati -wad-ban-hwy-nakhaw. [13 มีนาคม]

เสรี ซาเหลา และคณะ. (2545). *กลุ่มชาติพันธุ์: วัฒนธรรมและประเพณีจังหวัดนครสวรรค์*. นครสวรรค์:

สำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.

อภิญา เงินดี. (2554). *การศึกษาความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาในฐานะทุนทางสังคม*

วัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนชายแดนไทย-พม่า สองฝั่งแม่น้ำเมย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี

บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อมรา พงศาพิชญ์. (2537). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Phongphit. S. (2003). *Planned Economy*. Bangkok: Phumpanyathai.